

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Me?unarodni, interdisciplinarni, dvojezi?ni, online ?asopis

NACIONALIZAM I ORGANSKA SOLIDARNOST SARAJEVA

Reid Donato

Nacionalisti?ki diskursi i politi?ki programi ?esto kao cilj najavljuju stvaranje ili povratak homogenom, samodovoljnom društvu. Koncept mehani?ke i organske solidarnosti Emila Durkheima daje koristan konceptualni okvir za shvatanje binarnih suprotnosti, koje napreduju kroz programe i politiku rada nacionalisti?kih politi?kih režima. Nacionalisti?ki programi teže da prisilno stvore homogenost koju Durkheim naziva mehani?kom solidarnoš?u. „Društvene molekule, koje mogu biti koherentne, na ovaj na?in mogu djelovati zajedno samo u onoj mjeri u kojoj nemaju svojih li?nih radnji, kao molekule anorganskih tijela” (Durkheim, 40). Nacionalizam traži da povrati takvo stanje. Da bi u tome uspjeli u tome, nacionalisti?ke vo?e se protive globalizaciji i difuziji, tj. silama koje stvaraju organsku solidarnost. „Jedinstvo organizma veliko je onoliko koliko je nazna?enija individualizacija dijelova” (Durkheim, 40-41). Nacionalisti vide organsku solidarnost kao prijetnju nacionalnom identitetu i koheziji, jer ona udaljava ?lanove zajednice jedne od drugih. Doživotno u?eš?e i osje?aj ro?enja u tom na?inu života odgovara nacionalisti?kim vrijednostima odanosti i patriotizma. U nacionalisti?kom režimu ne samo da ljudi, ideje i djelovanje moraju biti sprije?eni od miješanja u kulturu i sa kulturom, nego i ljudi te nacije moraju biti, što je mogu?e više, sprije?eni u kontaktima s bilo kime izvan nacionalne zajednice. Alternativni na?ini shvatanja i bistvovanja u svijetu su prijetnja naporima nacionalista da upravljaju državom i stanovništvom.

Održavanje stanja mehani?ke solidarnosti u zajednici je uvijek borba, zato što sile globalizacije i miješanja kultura, koje predstavljaju urbano iskustvo, proizvode gravitacionu silu prema difuziji, eklekticismu i organskoj solidarnosti. Sarajevo, kao mjesto miješanja kultura, senzibiliteta i pojedinaca, primjer je organske solidarnosti. Osje?aj kulturalnog eglekticizma je pra?en ve?im osje?ajem individualnosti, koje je mogu?e konstantnom izloženoš?u pojedinaca u urbanom okruženju razli?itim kulturama, stavovima, mišljenjima i subjektivnostima u urbanom podru?ju. Uvjeti organske solidarnosti ?ine nedvosmislen i nekriti?ki zagrljaj nacionalisti?kog sendimenta i politi?kih programa skoro nemogu?im.

Uvjeti organske i mehani?ke solidarnosti se me?usobno ne isklju?uju. Osje?aj zajednice, svojstven mehani?koj solidarnosti, ostaje odlika u životima onih u urbanom podru?ju, ali to je nešto u ?emu se u?estvuje po sopstvenom izboru. Pojedinaac može gajiti osje?aje posebne bliskosti prema prijateljima sa kojima je odrastao. Može postojati i mikrokosmos zajednice u enklavi unutar grada, posebno ako je ta zajednica izolirana od ostatka grada. Ova vrsta mehani?ke solidarnosti nije prisilni imperativ kakav bi postojao pod nacionalisti?kim režimom.

Pri?e u *Sarajevskom Marlboru* Miljenka Jergovi?a opisuju miješanje organske i mehani?ke

solidarnosti koja karakterizira urbani život u Sarajevu. Priča Hanumica ilustrira jedan od efekata organske solidarnosti i kulturalno miješanje koje ga pati. Usred destrukcije i krvoprolića opsade, glavni lik priče, Žipo, osjeća neobjašnjivu privlačnost prema mladoj muslimanki. Dopušta joj da živi u stanu njegove tetke: „Nekako mu se djevojka iz Foče podvukla pod kožu, poput predznaka, koji predskazuje strašnu i bolnu nesreću. Želio je da je dodirne i onda je poče da osjeća da bi ga čak i najmanji fizički kontakt izložio nepopravljivom gubitku i odveo u ludilo i samoubistvo” (54). Njegovo iskustvo je produkt navale osjećaja izazvane intimnim kontaktom nepoznatih ljudi. „često bi pred spavanje gledao u raspelo na zidu i ponavljao: Tu sam, Bože, ali beskoristan i sebi i njoj. Pomozi nam! Svičalo mu se da misli da to što kaže liči na molitvu.”

U priči ‘Pismo’ pripovjedač je izbjeglica iz Sarajeva. Daju mu pisma ljudi koji imaju rodbinu u Sarajevu. Nadaju da će on nekako moći da ih dostavi, mada i on sam kaže: „Grad koji sam napustio više ne posjećuju poštari ili golubovi pismonoše” (Jergović, 178). Jednog dana pripovjedaču daju pismo adresirano na čovjeka za kojeg već zna da je mrtav. On sakriva pismo u laticu, dok jednog dana ne odluči da ga pročita. Priča u pismu služi da prikaže tenziju između Sarajeva kao eklektičke mješavine organske solidarnosti sa žarištima elektivne mehaničke solidarnosti, i nametnute, agresivne, mehaničke solidarnosti koju promoviraju nacionalisti:

Bosanci su mrzili dugo, ustrajno i s merakom, ali sasvim dezorganizirano. Morao je netko doći s topovima, tenkovima, i avionima da organizira tu mržnju. . . U toj zemlji kamenovi jesu ledom prikovani uz zemlju, a psi pušteni s lanaca, ali te nikada osim danas, nisu napadali svi psi. Uvijek sam jedan. Da bi te napali svi, trebalo je nešto više, nešto što podsjeća na sistem, državni ili pakleni, nešto što će zločin ideološki obraditi i obraniti s tisuću praznih priča, uključujuči i onu o odvezanim psima i zavezanim kamenovima. (Jergović, 180 -181).

Pisac pisma ilustrira da nacionalizam organizira iskrice predrasude, koje se inače javljaju u heterogenom urbanom okruženju, i kanališe ih, uvećavajući njihove destruktivne sposobnosti. Ova priča ilustrira kako nacionalistička agresija ometa osjetljivi balans između organske i mehaničke solidarnosti u raznovrsnom urbanom okruženju poput Sarajeva.

Literatura

- Durkheim, Emile. “On Mechanical and Organic Solidarity.” *Social Theory: Roots and Branches*. Ed. Peter Kivisto. New York: Oxford UP, 2011. 38-42. Print.
- Jergović, Miljenko. *Sarajevo Marlboro*. Trans. Stela Tomasović. New York, NY: Archipelago, 2004. Print.

Reid Donato

Prijevod: Minela Kerla

Bilješka urednika: Ovaj esej je napisan u proljeće 2015. na kursu pod nazivom “Sarajevo: Preživljavanje urbicida” na Wittenberg Univerzitetu.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.